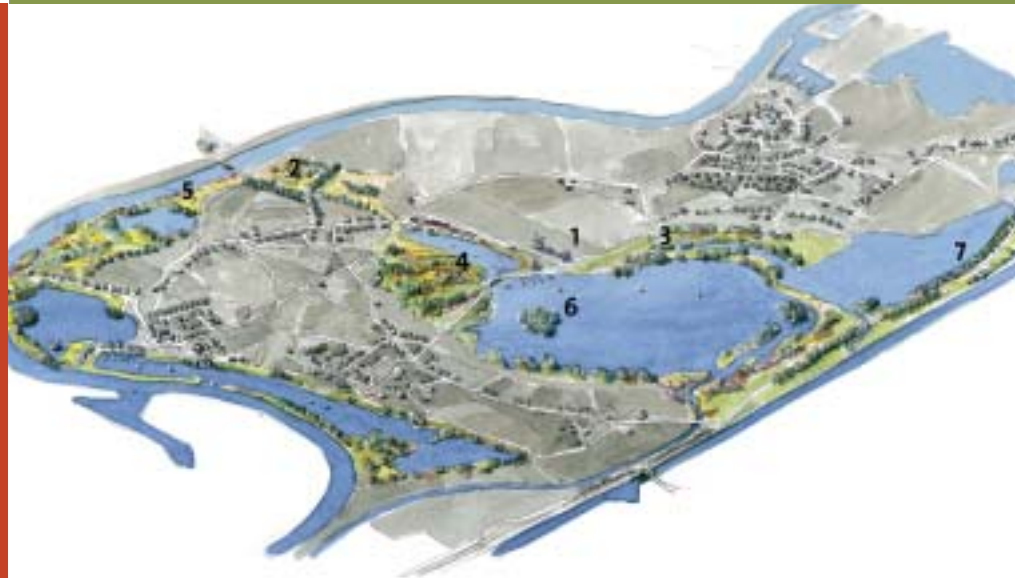

stroming

bureau voor natuur- en
landschapontwikkeling b.v.

Eiland in de Maas / Stevol

Verkenning van de mogelijkheden voor vergroting
van de ruimtelijke kwaliteit van het Eiland in de Maas
door innovatieve aanpak van de grindwinning en
inrichting in de eindfase van het Stevolproject

Januari 2004

Bureau Stroming in opdracht van de Panheel Groep

stroming

Alphons van Winden
Wim Braakhekke
Gerard Litjens

Eiland in de Maas / Stevol

Verkenning van de mogelijkheden voor vergroting van de ruimtelijke kwaliteit van het Eiland in de Maas door innovatieve aanpak van de grindwinning en inrichting in de eindfase van het Stevolproject

Januari 2004

Bureau Stroming / In opdracht van de Panheel Groep

Alphons van Winden
Wim Braakhekke
Gerard Litjens

Inhoud

Voorwoord 3

1 Naar een nieuwe wijze van grindwinning 4

2 Het perspectief

2.1 Huidige situatie en autonome ontwikkeling 6

2.2 Potenties voor de korte termijn 8

2.3 Een doorkijkje naar de lange termijn 11

3 Coalities

3.1 Provincie 13

3.2 Gemeente 14

3.3 De watersector 15

3.4 De natuur- en milieusector 15

3.5 De recreatiesector 15

3.6 De landbouw 16

Voorwoord

Het Stevolproject is de laatste klassieke grindwinning in Limburg. In de lopende vergunning is vastgelegd dat het project in 2005 moet worden afgerond. Nu het einde van Stevol in zicht komt, heeft de Panheel Groep aan bureau Stroming gevraagd nog eens opnieuw naar dit project te kijken. De aanleiding daartoe is tweeledig:

- de zand- en grindwinsector wil naar een nieuwe manier van werken. Deze is vastgelegd in de visie 'Over Winnen' (IZGP, 2003). Inzet is dat deze visie niet alleen gestalte krijgt in nieuwe projecten maar ook – voorzover mogelijk – in reeds lopende;
- de voorbereiding van het Grensmaasproject blijkt gecompliceerder dan gedacht. Ondanks alle inspanningen lijkt de kans reëel dat de startdatum later dan 2005 zal vallen. Dat zou betekenen dat er geen aansluiting meer is tussen de huidige (laatste) winning in Stevol en de start van het Grensmaasproject.

Tegen deze achtergrond heeft bureau Stroming bv onderzocht welke aanpassingen in lopende projecten mogelijk zijn en welke maatschappelijke partijen daarvan zouden kunnen profiteren. Ook is verkend in hoeverre er draagvlak zou bestaan voor het realiseren van deze mogelijkheden. In dat kader werden gesprekken gevoerd met onder andere gemeenten, provincie, natuur- en milieuorganisaties, waterschappen en De Maaswerken.

Het Stevolproject kwam, op beide aspecten, als een goede optie naar voren: er liggen kansen voor een meer eigentijdse inrichting van het gebied dan nu (in de huidige vergunning) wordt voorzien en verschillende partijen hebben aangegeven daar ook voor te voelen. In deze notitie worden de potenties geschetst.

1 Naar een nieuwe wijze van grindwinning

FIGUUR 1 Kaart van het Eiland in de Maas, met binnen de rode lijn de huidige situatie van het Stevolproject. In de westelijke lob (het Neerveld) wordt nog gewonnen. In de rest van de plas is de natuurzone (groen) langs de oever al aangelegd.

Het Eiland in de Maas (zie figuur 1) is sinds de zestiger jaren het toneel van grootschalige grindwinning, eerst in het noordelijke deel en sinds 1995 ten zuiden van Stevensweert in het zogenaamde Stevolproject. Ten tijde van de voorbereiding van dit laatste project was al duidelijk dat er flinke weerstand bestond tegen de grootschalige ingrepen van de grindwinning in het landschap. De kwaliteit van natuur en woon- en leefomgeving waren belangrijke aspecten geworden van het landelijk gebied en volgens velen was daarin voor de delfstoffenwinning geen plaats meer.

De maatschappelijke druk heeft de winning in Stevol niet geblokkeerd maar er wel toe bijgedragen dat dit project het sluitstuk van de klassieke grindwinningen in Limburg is en dat bij de vergunningverlening ook direct de eindinrichting is vastgesteld. Ondanks deze aanpassingen zijn de negatieve sentimenten tegenover de grindwinning altijd blijven bestaan.

De kritiek op de klassieke wijze van werken is de aanleiding geweest voor de zand- en grindwinsector om een nieuwe aanpak te ontwikkelen voor de wijze waarop zij toekomstige projecten wil realiseren en lopende wil afwerken. De kern daarvan is dat voortaan integrale projecten tot stand moeten komen waarin niet zand- en grindwinning maar juist andere maatschappelijke belangen, zoals waterberging, recreatie, natuurontwikkeling en een aantrekkelijke woon- en leefomgeving een prominente rol spelen. Voor een goede inbedding in de samenleving moeten deze projecten worden ontwikkeld en gerealiseerd in partnerships met andere sectoren, bedrijven, overheden en belangenorganisaties (zie kader).

In het op handen zijnde Grensmaasproject is deze nieuwe aanpak al voor een groot deel verankerd. Maar ook in bestaande winningen blijken – wanneer er door deze

DE PRINCIPES VAN OVER WINNEN

1 IN DE VOORBEREIDINGSFASE

- A Positieve locatiekeuze (*dus invalshoek: waar is de meeste maatschappelijke meerwaarde te realiseren in plaats van 'waar is de minste weerstand te verwachten'*);
- B Integrale planning op hoog schaalniveau (*dus afstappen van postzegelplanning*)
- C Koppeling met maatschappelijke vraagstukken (*bijvoorbeeld waterberging, recreatie, natuurontwikkeling, aantrekkelijke woon- en leefomgeving*)
- D Samenwerking in coalities, waaraan iedere partij een bijdrage levert

2 IN DE ONTWERPFASE

- A Benutten van de genius of the place, d.w.z. aansluiten bij de unieke eigenschappen van een landschap en de maatschappelijke wensen die juist daar spelen.
- B Het initiatief moet leiden tot meer ruimtelijke kwaliteit in het gebied (*optimale land/waterverhouding,*

inspelen op ecologische en morfologische potenties, ophoogzand gebruiken voor een betere afwerking, herinrichtingsbudgetten duurzaam besteden in het gebied),

3 TIJDENS DE UITVOERING

- A Meer kleinschalige uitvoering, ofwel: tussentijdse oplevering waarborgt de ruimtelijke kwaliteit tijdens de uitvoering
- B Meer gebruik maken van aan het gebied aangepaste wintechnieken
- C Meer rekening houden met omwonenden (*gebied is toegankelijk; men is er welkom*)

4 TIJDENS HET (EIND)BEHEER

- A Integraal beheer van het gehele gebied; reeds starten tijdens de uitvoering
- B Natuurlijke, landschapsvormende processen vormen de basis voor het beheer

Deze werkwijze is toepasbaar op alle winningen, zowel op nieuwe, als bestaande en zelfs op reeds afgeronde winningen.

- Bij nieuwe winningen in maagdelijk terrein, moet aan al de bovenstaande voorwaarden worden voldaan.
- Bij reeds in uitvoering zijnde winningen, waar de voorbereidingsfase achter de rug is, zijn er meestal alleen nog mogelijkheden om (op beperkte schaal) in het ontwerp wijzigingen aan te brengen. Eventueel kan een verlenging van de winperiode en/of een beperkte uitbreiding van de winning middelen opleveren voor een opwaardering van een groter deel van het wingebied. Bij de planning van de uitbreiding moeten dan wel weer de eerste stappen doorlopen worden van het proces.
- Bij reeds afgeronde projecten zal in de meeste gevallen alleen nog via het beheer van het gebied aan de laatste voorwaarden voldaan kunnen worden. Toch kan het ook daar interessant zijn om via een beperkte winning nog een inhaalslag te maken.

GEDurende het hele project is er actieve communicatie over de plannen, de stand van zaken, het eindbeeld etc.

nieuwe bril naar wordt gekeken – vaak nog kansen te liggen om de ruimtelijke kwaliteit flink te versterken. Dat geldt ook voor het Stevolproject.

De grindwinning in Stevol bevindt zich in de eindfase. Daarom is de speelruimte om de winning, de afwerking en het beheer aan te passen aan de laatste inzichten, beperkt. Maar zelfs met die beperking kan de belevingswaarde van het gebied nog flink worden opgevijseld. Hierna worden twee varianten beschreven die duidelijk maken welke extra ruimtelijke kwaliteit gerealiseerd kan worden.

Een keuze voor een van deze mogelijkheden levert niet alleen een aantrekkelijk landschap op. Het zou ook betekenen dat Stevol van 'de laatste klassieke diepe winning' evolueert tot opmaat voor het Grensmaasproject – omdat er getoond wordt wat maatschappelijk verantwoord winnen in deze tijd kan betekenen voor het landschap en de maatschappelijke belangen die er een rol in spelen.

2 Het perspectief

Rekening houdend met de resultaten van de interviews (zie hoofdstuk 3) zijn drie vogelvluchtschetsen (figuur 2 t/m 4) gemaakt. Ze laten zien hoe het Eiland in de Maas zich ontwikkelt als:

- de huidige ontwikkeling wordt voortgezet (zie par. 2.1);
- alle gronden die op een of andere wijze in het Stevolplan zijn betrokken in natuurgebied worden omgezet (zie par 2.2);
- alle gronden van het Stevolproject en ook die in de wijdere omgeving – na de grindwinning – tot verdere ontwikkeling worden gebracht (zie par. 2.3). Anders dan bij de voorgaande schetsen zou het initiatief voor het realiseren van dit ‘doorkijkje’ voor een groot deel bij andere partijen moeten liggen.

2.1 HUIDIGE SITUATIE EN AUTONOME ONTWIKKELING

Het gebied dat in de studie is meegenomen omvat het hele Eiland in de Maas. Dit is het gebied tussen de Maas en het Julianakanaal. In het zuidelijk deel van het eiland tussen Stevensweert en Ohé en Laak ligt het gebied Stevol, de laatste klassieke grindwinning, die sinds 1995 in exploitatie is.

Tegelijkertijd met de winning wordt de herinrichting uitgevoerd, waarvan op dit moment de noordelijke en oostelijke oever al gereed zijn. In figuur 2 is de eindsituatie afgebeeld, zoals het gebied conform de huidige vergunning in 2005 zal worden opgeleverd. Het Stevolgebied bestaat dan uit een grote waterplas met een relatief beperkte strook natuurgebied op de oevers. Voor de recreatie zijn er enkele mogelijkheden (wandelen, kanoën). De Oude Maas, een afgesneden arm van de Maas waarin de Geleenbeek uitstroomt en die bij hoogwater meestroomt met de Maas, stroomt in de plas uit. Hiervoor is een delta aangelegd.

De delta van de Geleenbeek is al aangelegd, maar gaat pas functioneren als na de grindeinwinning het waterpeil in de plas 50 cm is opgezet.

Het historische vestingstadje Stevensweert ligt aan de noordkant van de winning. In het eindplan is destijds geen relatie gelegd tussen het stadje en de winning. Integendeel: als buffer is een ca. 300 m brede strook landbouwgrond uitgespaard tussen de bebouwing en de plas.

Voor de overige delen van het Eiland van de Maas heeft de afronding van het Stevolproject geen consequenties. Het overgrote deel is in het

FIGUUR 2 Vogelvluchtimpresie van eindsituatie als het Stevolgebied conform de huidige vergunning is opgeleverd. Bestaande natuurgebieden (vnl langs de Maas) zijn ook ingekleurd.

verleden al ontgraven en deels weer opgevuld met mijnsteen. Daarna is het nieuwe land weer in gebruik genomen als landbouwgrond of natuurgebied. Bij het opvullen is een aantal plassen uitgespaard: de Brandplas en de Kis ten noorden van Stevensweert en de Dilkensplas en de Schroevedaalse Plas bij Ohé en Laak. Delen van de oevers van deze plassen zijn ingericht als natuurgebied en worden door Natuurmonumenten beheerd met natuurlijke kuddes runderen en paarden. De Molengreend en de Schroevedaalse plas hebben daarnaast een functie voor de recreatie. Er liggen jachthavens, een camping, een bungalowpark (Porta Isola) en twee zwemstranden, waarvoor entree geheven wordt. De enige niet vergraven delen in het Eiland in de Maas zijn de Walburg, waar ooit een kasteel heeft gestaan en het Molenveld ten zuidwesten van Stevensweert. Beide gebieden zijn in gebruik als landbouwgrond.

Samenvattend

Een deel van het Eiland in de Maas is aangewezen als Ecologische Hoofd Structuur en zal op termijn overgedragen worden aan Natuurmonumenten. Echter, in de huidige inrichting van het Eiland in de Maas ontbreekt een gezamenlijke, integrale visie op het gebied. Bij de inrichting van de plassen tot nu toe is vooral geredeneerd vanuit deelbelangen: intensieve recreatie, landbouw, natuur, visvereniging. Hierdoor heeft het gebied een gefragmenteerd karakter gekregen en ontbreekt de samenhang. Het is mogelijk om in deze laatste jaren waarin de grindwinsector op het Eiland in de Maas actief is, deze samenhang weer, voor een meer of minder groot deel, terug te laten komen.

FIGUUR 3 Vogelvluchtimpresie van het Stevolgebied als alle gronden die op een of andere wijze in het Stevolplan zijn betrokken in natuurgebied worden omgezet. De nummers staan verklaard in het kader.

2.2 POTENTIES VOOR DE KORTE TERMIJN

Het is mogelijk om in de komende paar jaar een nieuwe ruimtelijke samenhang in en om het Stevolgebied tot stand te brengen. De vogelvlucht (figuur 3) geeft aan welke meerwaarde geboekt kan worden ten opzichte van de afwerking die op dit moment in de vergunning is vastgelegd. Een deel van de mogelijkheden kan gerealiseerd worden op de eigendommen van de Panheel Groep. Andere maatregelen vragen medewerking van andere grondeigenaren. De twee groepen maatregelen kunnen los van elkaar worden uitgevoerd. Hierna volgt een toelichting op de schets.

Een eerste stap is de inrichting van de **HOMPESCHE MOLEN** als **BEZOEKERSCENTRUM** met een bijpassende voorziening (vb theetuin), waar men consumpties kan nuttigen. De Hompesche Molen kan zo uitgroeien tot een belangrijke trekpleister voor wandelaars en fietsers die het Eiland in de Maas bezoeken. Cultuurhistorie wordt hier gecombineerd met een informatiepunt.

In lijn hiermee wordt ook een zo groot mogelijk deel van het gebied de **WALBURG** 'teruggegeven' aan de streek. Het wordt ingericht als **VRIJ TOEGANKELIJK WANDEL- EN NATUURGEBIED** en aangesloten aan het bestaande natuurgebied. De locatie van het voormalige kasteel de Walburg wordt in het terrein zichtbaar gemaakt en deze plek vervult een functie voor de bevolking als **EVENEMENTENTERREIN**. Langs de rivier is ruimte voor meer dynamiek en is de **OEVERBESCHERMING VERWIJDERD**. Daardoor ontstaan natuurlijke oevers, met grindstrandjes waarop gerecreëerd kan worden. Op de rivier is plaats voor kanoërs. Door zijn ligging aan de Maas, direct naast de aanlegsteiger van het voet- en fietsveer, zal het Walburgterrein in trek raken voor korte wandeltochtjes, picknicken, kinderfeestjes in de natuur etc.

De Hompesche Molen; een opvallend element in het veranderende landschap.

De **DRIEHOEK**, dit is het stukje land direct ten zuiden van de Hompesche Molen, is een van de locaties waar een kleine uitbreiding van de huidige winning kan worden gedaan. Na deze afgraving wordt de nieuwe oever, gelegen op het zuiden, ingericht als zwemstrand voor de plaatselijke bevolking. De onvermarktbaar specie die hierbij vrijkomt, kan worden gebruikt voor de aanleg van een eiland in de plas (zie *hieronder*).

Het **NEERVELD** wordt niet als landbouwgrond opgeleverd, maar als natuurgebied. Daardoor kan het **LAGER OPGELEVERD** worden, tot juist boven de waterlijn, zodat helder kwelwater vanuit de Maas hier een omvangrijk broekbosgebied voedt*. De wandelaar kan daarin doordringen via een **KNUPPELPAD**. Het noordelijke deel van het Neerveld is diep opgeleverd als een **LANGGEREKTE BREDE GEUL**, die doorloopt tot aan Ohé en Laak. Langs deze noordoever kan op termijn de lintbebouwing van Laak doorgetrokken worden met appartementen die uitzien over het water en een aantal exclusieve villa's, op palen aan het water. Dit laatste element kan uiteraard niet door de Panheel Groep worden gerealiseerd – aangegeven is slechts dat de nieuwe inrichting ruimte biedt aan een dergelijke ontwikkeling.

* Dit is afhankelijk van het toekomstige peil van de plas. Een eventuele aanpassing van de plannen op dat gebied zijn nog onderwerp van studie.

De grond die beschikbaar komt als het Neerveld minder hoog en deels als water wordt opgeleverd, wordt gebruikt voor de aanleg van een **EILAND** in het zuiden van de Stevolplas. Ruimtelijk heeft dat invloed op het gebied omdat het wateroppervlak er door wordt opgedeeld in iets kleinere eenheden. Daarnaast vervult het eiland een belangrijke functie als rust- en broedgebied voor vogels. Het ooibos dat op het eiland ontkiemt, is de plek bij uitstek waar kolonievogels zoals reigers en aalscholvers zich thuis voelen. Een dergelijk eiland ontbreekt tot nu toe in het Maasplassengebied.

Een ander deel van de specie wordt gebruikt om **RIFFEN** aan te leggen voor de oever, die tot net onder de waterspiegel reiken. In het heldere water van de plas raken de riffen snel begroeid met waterplanten. Op de hoge delen langs de oevers ontwikkelen zich rijke hardhoutbossen.

In het Neerveld kan zich een broekbos (rechts) ontwikkelen dat gevoed wordt door helder kwelwater (links).

Buiten de stroomvoerende delen van het winterbed is er ruimte voor uitgestrekte bossen, die nu schaars zijn in het stroomgebied van de Maas. De natuurterreinen langs de Stevolplas zijn via de oevers van de oude Maas, die ook ingericht zijn als natuurgebied, **VERBONDEN MET DE NOORDELIJKE Plassen** op het Eiland in de Maas. Ook is er een **VERBINDING NAAR DE NATUURTERREINEN LANGS DE MAAS BIJ DE WALBURG**. Via deze natuurlijke corridors kunnen de grote grazers zich door het hele gebied verplaatsen, maar ook voor de recreant (wandelaars en fietsers) zijn deze gebieden toegankelijk via een **NETWERK VAN PADEN**. Dit netwerk staat in verbinding met wegen die de dorpen in lopen, vooral op die plaatsen die landschappelijk interessant zijn.

REALISATIE VAN HET NIEUWE PERSPECTIEF

Op het grondgebied van de Panheel Groep kunnen de volgende maatregelen worden genomen (nummers verwijzen naar de vogelvluchtschets):

- Inrichting van de Hompesche Molen als bezoekerscentrum met theetuin (1)
- Inrichting Walburgterrein als natuur- en recreatiegebied (2)
- Versneld aanleggen van geplande wandelpad in het projectgebied, opwaarderen van de bestaande fiets/wandelpaden in het gebied en aansluiten daarvan op de omgeving (3)
- Meer communicatie en ontwikkelen informatiemateriaal over de kwaliteiten van het gebied

In aanvulling daarop kan het volgende worden gerealiseerd:

- Inrichting van het Neerveld als vrij toegankelijk natuurgebied (4)
- Het ontwikkelen van natuurlijke oevers langs de Maas (5)
- Realisering van een eiland in de Stevolplas (6)
- Inrichting en beheer van een verbindingzone naar de noordelijke plassen (7)

Uitgangspunt is dan ook dat de Panheel Groep de aanpassingen uit de eerste groep zelfstandig realiseert en financiert – uiteraard in overleg met betrokken. Enkele maatregelen uit de tweede groep (5 en 7) hebben ook betrekking op terreinen van anderen en kunnen dus alleen worden uitgevoerd als deze partners bereid zijn medewerking te verlenen.

FIGUUR 4 Vogelvluchtimpresie van het Stevolgebied als ook de gronden in de wijdere omgeving – na de grindwinning – tot verdere ontwikkeling worden gebracht. Hier ligt het initiatief voor een groot deel bij andere partijen. De nummers staan verklaard in de tekst.

2.3 EEN DOORKIJKJE NAAR DE LANGE TERMIJN

De maatregelen die in voorgaande paragraaf zijn beschreven leveren al een flinke meerwaarde ten opzichte van de inrichting en het beheer zoals tot nu toe voorzien. De nieuwe inrichting hoeft echter niet een eindpunt te zijn. Zij biedt volop aanknopingspunten voor andere partijen om de verdere ontwikkeling van het Eiland in de Maas ter hand te nemen. De derde vogelvlucht (figuur 4) brengt in beeld wat dan mogelijk is. Hierna een korte toelichting, nummers verwijzen naar de vogelvlucht.

De GELEENBEEK heeft in het traject ten zuiden van Stevol een natuurlijke bedding gekregen met meanders en grindeilanden en mondt in de delta in de plas uit (1). Hiermee wordt ook de verbinding met het Grensmaasgebied gestalte gegeven. Eens in de paar jaar treedt de Maas zover buiten haar oevers dat de Oude Maas herleeft. Een grote hoeveelheid Maaswater perst zich dan door het dal van de Geleenbeek en zorgt voor zoveel dynamiek dat de bedding geheel verandert.

De woningbouwplannen van STEVENSWEERT zijn gerealiseerd en het stadje groeit naar de plas toe (2). Tegelijkertijd is langs het open water een langgerekte nevengeul uitgegraven, die de oostelijke grens van de nieuwe wijk vormt (3). Via een loopbrug kan men over de geul in de natuurterreinen komen die nu als langgerekte eilanden voor het dorp liggen. Het stadje profiteert van zijn ligging aan het water, temidden van een uitgestrekt natuurgebied. De nieuwe woningen versterken het karakter van de vestingstad.

Natuurlijke beekdalen zijn een belangrijke corridor voor mens en dier.

Tussen Stevensweert en de Stevolplas ligt nu een onvergraven zone die niet in de inrichting is meegenomen. Een goede verbinding tussen het historische stadje en het nieuwe natuurgebied wordt hierdoor geblokkeerd

Natuurlijke oevers langs de rivieren nodigen uit voor allerlei vormen van vertier, die niet mogelijk zijn op de huidige met stortsteen versterkte oevers.

Langs de Maas is een deel van de **ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR** gerealiseerd en het gehele terrein tussen de Walburg en Stevensweert is ingericht als natuurgebied (4). Ten behoeve van de rivierveiligheid is de **DILKENSPLAS** anders ingericht (5). De smalle doorgang ter hoogte van de huidige jachthaven is verbreed en de grond die hierbij vrijkomt, is gebruikt om de Dilkensplas gedeeltelijk op te vullen. Gelegen aan het einde van het Grensmaasgebied zal hier in de toekomst veel grind sedimenteren dat in de verbrede Grensmaasbedding is geërodeerd. Uiteindelijk zal de hele buitenoever van het Eiland in de Maas een langgerekt natuurgebied worden. De landbouw concentreert zich in de kern van het eiland, tussen de dorpen en op het Molenveld.

Voor de recreant is het Eiland in de Maas een begrip geworden en bezoekers maken graag een wandeling of fietstocht door het gebied, dat naast cultuurhistorie nu ook een bijzonder natuurgebied te bieden heeft. De horeca profiteert hiervan in de vorm van enkele cafés, restaurants, B&B's, pensions, campings en verhuurbedrijven.

Kortom: volop mogelijkheden om nog meer ruimtelijke kwaliteit en samenhang te creëren op het Eiland in de Maas

3 Coalities

De mogelijkheid voor een opwaardering van het Stevolproject is verkend in een aantal interviews met betrokken maatschappelijke organisaties en instanties. Hierin zijn ook de plannen en wensen geïnventariseerd die bij de geïnterviewden leven. Centraal stond de vraag hoe de verschillende partijen staan tegenover het maken van een plan voor een meer eigentijdse afwerking en inrichting van het Eiland in de Maas (met daarin de nadruk op het Stevolgebied). Ook is nagegaan of er los van deze ingrepen, ter overbrugging van de periode tot aan de start van het Grensmaasproject, draagvlak is voor een verlenging van de uitvoeringstermijn van de lopende vergunning en een kleine uitbreiding (volume) van de vergunning.

Hieronder volgt een korte weergave van de (eerste) reacties van de verschillende partijen. Ook wordt geschetst welke meerwaarde een aanpassing van het Stevolproject voor deze partijen kan genereren.

3.1 PROVINCIE

Voor de provincie zijn vooral twee aspecten belangrijk: er moet worden vastgehouden aan het afbouwscenario voor grindwinning in Limburg en ook moet zo snel mogelijk worden begonnen met de uitvoering van het Grensmaasproject. Een voorstel tot verandering in bestaande projecten wordt direct getoetst aan deze twee aspecten en tot nu toe ziet men geen aanleiding om welke extra vergunning of wijziging dan ook toe te staan. Hieronder wordt ingegaan op de vraag hoe de voorstellen die in deze notitie t.a.v. Stevol worden gedaan, zich verhouden tot de 2 bovenbenoemde uitgangspunten van de Provincie.

Afbouwscenario

Het Grensmaasproject zal het laatste grootschalige grindwinproject zijn in Limburg. De geplande uitvoeringstermijn bedraagt circa 15 jaar en het einde van het Grensmaasproject is ook het einde van de grootschalige grindwinning in Limburg. Dit afbouwscenario is ook voor de Panheel Groep leidend. Een verlenging van het Stevolproject met 2 tot 3 jaar of een kleine uitbreiding is niet strijdig met dit scenario, omdat het geen invloed heeft, hoogstens een positieve (*zie hieronder*), op het Grensmaasproject.

Start Grensmaasproject

Een snelle en goede start van het Grensmaasproject is voor alle partijen die daarbij betrokken zijn van essentieel belang. Een goede afzetmarkt voor Limburgs grind is daarbij een van de vereisten. Immers, alleen als het grind uit het Grensmaasproject vlot kan worden afgezet, is een snelle realisatie mogelijk.

Bij de afronding van het Stevolproject in 2005, zou begonnen moeten zijn met het Grensmaasproject. De continuïteit in de afzetmarkt voor Limburg grind leek daarmee gewaarborgd. Inmiddels is duidelijk dat het Grensmaasproject niet in 2005 kan starten en dat kan betekenen dat de sector in Limburg stil valt. Op dat moment zal de markt overschakelen op grind uit de Noordzee en uit Duitsland en België. Een bijkomend nadeel daarvan zou zijn dat deze winningen, in verhouding tot het Grensmaasplan, weinig maatschappelijke en landschappelijke meerwaarde opleveren. Daarnaast is het de vraag of de afzetmarkt later weer kan worden teruggewonnen. Het meest ongunstige scenario is daarbij dat het Grensmaasproject helemaal wordt afgelast omdat het niet meer rendabel te krijgen is. Vanwege het integrale karakter van het project levert dat op talloze vlakken problemen op – ook voor de overheid (provincie, Rijkswaterstaat en Ministerie van LNV) voor wie het Grensmaasproject een belangrijk vehikel is bij het realiseren van rivierveiligheid, de ontwikkeling van de Ecologische Hoofdstructuur en de afspraak om 35 miljoen ton grind aan de Nederlandse markt te leveren.

Met een verlenging van de uitvoeringstermijn van Stevol en/of een uitbreiding van de vergunning (meer volume) kan de afzetmarkt voor Nederlands grind een extra aantal jaren worden behouden. Dat betekent dan dat bij een goede timing de afronding van het Stevolproject en de start van het Grensmaasproject elkaar overlappen. Door in die periode ook de positieve aspecten van het Grensmaasplan actief te communiceren, kan een extra bijdrage worden geleverd aan een goede start ervan.

3.2 GEMEENTE

De gemeente heeft, hoewel niet ontevreden over de wijze waarop het Stevolgebied zich nu ontwikkelt, nog wel een aantal wensen. Met een aanpassing van de huidige vergunning kan daarop worden ingespeeld:

- in de huidige situatie liggen Stevensweert en de plassen van Stevol met de rug naar elkaar toe en scheidt een smalle stroom maïsland de luxe nieuwbouwwijken van de natuurgebieden op de oevers van de plas. Voor de gemeente kan het aantrekkelijk zijn de twee gebieden naar elkaar toe te laten groeien, zodat deze scherpe scheiding wordt doorbroken. In het nieuwe waterfront moet het vestingkarakter van het stadje een belangrijke rol (blijven) spelen.
- de Raad van State heeft de vergunning voor het afgraven van Walburg nietig verklaard maar van een nieuwe invulling is het nog niet gekomen. De keuze voor een definitieve inrichting, waarbij de toegankelijkheid voor de bewoners is gegarandeerd, zou welkom zijn.
- de gemeente wil graag profiteren van de uitstraling die het Grensmaasproject in de toekomst zal krijgen. Dit kan door de natuurgebieden op het Eiland in de Maas in fysieke zin, maar ook in beheer en communicatie, aan te laten sluiten op het Grensmaasproject.

Een open communicatie met de bevolking over het realiseren van deze mogelijkheden is essentieel. Voorkomen moet worden dat de indruk ontstaat dat alsnog een jarenlange, grootschalige grindwinning in het gebied zal plaatsvinden.

3.3 DE WATERSECTOR

Voor het Waterschap betekent een opwaardering van het gebied dat de benedenloop van de Geleenbeek vervroegd een natuurlijke loop kan krijgen. Deze loop vormt in de toekomst de belangrijke schakel tussen de natuurgebieden van het Grensmaasgebied en Stevol.

Rijkswaterstaat en De Maaswerken buigen zich inmiddels over de vraag hoe het Maasstroomgebied in de toekomst gevrijwaard kan blijven van nog grotere hoogwatergolven. Een van de knelpunten in de Maas bevindt zich bij de Dilkensweerd, waar zich een smalle flessenhals in de rivier bevindt. Een andere inrichting van dit gebied zou uitkomst bieden.

Rijkswaterstaat is als eigenaar van de rivieroeveren betrokken bij de inrichting van een enkele tientallen meters brede grondstrook als natuuroevers. Omdat beroepscheepvaart op het traject langs het Eiland in de Maas ontbreekt, mag de oever van de rivier hier vrij eroderen.

3.4 DE NATUUR- EN MILIEUSECTOR

Een opwaardering van het Eiland in de Maas kan leiden tot een extra uitbreiding of in ieder geval een versnelde uitbreiding van het natuurareaal en een verbetering van de kwaliteit van de natuur. In het vernieuwde ontwerp voor het gebied wordt het landschap zo opgeleverd dat tal van natuurlijke processen (o.a. kwel, erosie, natuurlijke begrazing) over grotere oppervlakten weer op gang kunnen komen. In het verleden is deze natuurlijke dynamiek, met name door de herinrichting en het beheer na de winning, vaak weer verloren gegaan en is het netto resultaat voor de natuurontwikkeling meestal negatief.

De natuur- en milieubescherming heeft aangegeven in de toekomst (verder) samen te willen werken met de grindwinsector in gezamenlijke projecten, waarin de maatschappelijke meerwaarde voorop staat.

3.5 DE RECREATIESECTOR

Het Stevolgebied is de enige echte rustige natuurplas in het Maasplassengebied en er is niet veel steun voor meer intensieve recreatie in het gebied. Voor natuurgerichte recreatie en als uitloopgebied voor de inwoners van de dorpen en steden in de directe omgeving ligt dat anders.

Om deze groep bezoekers aan te trekken, is er behoefte aan kwalitatief hoogwaardige landschappen met een rijke natuur, cultuurhistorie, markante dorpjes en sfeervolle horecavoorzieningen. Het Eiland in de Maas heeft voldoende van deze kwaliteiten om zich verder te ontwikkelen. Door de grootschalige grindwinning is de samenhang in het gebied verloren gegaan en de inzet is dat deze weer herkenbaar wordt. Van de economische meerwaarde die dit rijkere landschap oplevert profiteren vooral de bestaande lokale ondernemers met hun kleine hotels, 'Bed&Breakfast's', streekproducten, bezoekerscentra etc. Al deze kleine bedrijven samen spelen een grote rol spelen voor de regionale economie en de werkgelegenheid.

Vanwege het lokale karakter sluit deze recreatieve ontwikkeling en de voorzieningen die er bij horen, goed aan bij de wensen van de bewoners van de streek; ook bij hen die op geen enkele wijze bij de recreatiesector betrokken zijn. Zij voelen zich nog steeds thuis in dit landschap en profiteren zelf ook van de hoogwaardige natuur en cultuur, de restaurants, de wandelpaden, de vrij toegankelijke natuurgebieden etc.

3.6 DE LANDBOUW

De landbouw is op het Eiland in de Maas een functie die nog veel ruimte vraagt. Het is onzeker of die vraag ook in toekomst nog zal bestaan. De meeste partijen staan open voor een verdere ontwikkeling van natuur en landschap in het gebied indien de grootschalige landbouw zich terugtrekt. De Limburgse landbouw heeft overigens aangegeven een rol te willen houden in het landschap. In het Stevolgebied is een vijftal boeren samen met Natuurmonumenten een proefproject gestart, waarin zij met natuurlijke kuddes de natuurterreinen beheren. De ervaringen met deze proef zullen een belangrijke rol spelen bij het besluit of hieraan – ook in andere terreinen – een vervolg wordt gegeven.

Stroming b.v.
Postbus 31070
6503 CB Nijmegen
www.stroming.nl
info@stroming.nl

PUBLICATIE
Stroming b.v.
Postbus 31070
6503 CB Nijmegen
www.stroming.nl
info@stroming.nl

bureau voor natuur- en landschapsontwikkeling b.v.